

MACHINEFABRIEK DE REMISE

G.C. STEENHOF en Zn, Bommel

Gerard Sommers

Vrijwel iedere inwoner van onze dorpen zal bij het lezen van deze titel weer het beeld voor ogen krijgen van het markante bedrijf met deze naam op de gevel, vooraan in de Karstraat te Bommel.

Toch is het al weer ruim tien jaar geleden dat die bedrijfsgebouwen werden gesloopt, tezamen met het prachtige woonhuis annex kantoor dat ernaast stond. Inmiddels zijn op het voormalige bedrijfsterrein woningen verrezen, die recent door de nieuwe eigenaren en hun gezinnen zijn betrokken.

Aanleiding om nog eens terug te gaan in het verleden van de machinefabriek.

Steenhof, een familie van smeden

De naamgever van het bedrijf, Gerardus Christianus Steenhof, stamt uit een geslacht waarin het beroep van smid erg vaak voorkomt.

Dat bleek toen de heer A. Hettinga uit Bommel, een verwoed amateur-genealoog, op verzoek van de familie Steenhof de voorouders in kaart bracht.

Zijn onderzoek naar de Bommelse tak van de familie Steenhof bracht ook aan het licht dat hier rond 1700 al 'Steenhoffen' waren gevestigd.

Volgens het briefhoofd dat door 'De Remise' werd gebruikt, dateerde het bedrijf van 1725.

Uit een brief uit 1977 van de Smecoma (de toenmalige ondernemersorganisatie van smeden, later opgegaan in de FME) aan Steenhof blijkt dat de smederij van Steenhof in Bommel toen één van de oudst ingeschreven bedrijven was. Op dat moment stond het al meer dan tweehonderd jaar geregistreerd.

Het is dan waarschijnlijk ene Gerrit Steenhof sr geweest die zich daar rond 1770 als smid liet registreren.

Deze Gerrit sr overleed op 13 februari 1795. Zoeken in de Kadastrale Atlas Gelderland 1832, onderdeel Bommel en Ressen, levert op dat in 1832 zijn zoon Gerrit Steenhof jr (1776-1838) op het kadastrale perceel sectie F nr. 294 een erf met smidshuis had. Dit is aan de huidige Dorpsstraat ter plaatse van huisnummer 6.

In het tweede huwelijk van (nazaat) de 'hoefsmid' Gerrit Steenhof jr, met Petronella Degen, werd Jan Steenhof geboren. Deze Johannes Gerardus Steenhof (1823-1894) trouwde in 1873 met Theodora Lensen (1840-1921). Een jaar later, in 1874, werd Gerardus Christianus Steenhof geboren. Evenals zijn overgrootvader Gerrit sr, grootvader Gerrit jr en zijn vader Jan zou hij smid worden.

Gerardus Steenhof en Johanna van Bracht

Gerardus Christianus Steenhof (1874-1944) trouwde in 1907 met Johanna Maria van Bracht (1881-1971).

Er werden 12 kinderen geboren.

Gerardus Christianus Steenhof

Johanna Maria van Bracht

De meeste kinderen Steenhof werden met 12 jaar naar een kostschool gestuurd: in Bemmelen was in die tijd nog geen vervolgonderwijs. Dit had tot gevolg dat de kinderen naar alle windstreken uitwaaierden.

Ze voelden zich daardoor soms minder een 'echte' Bemmelaar. Maar ze zijn blijkens de verhalen wel allemaal met een warm hart terug blijven kijken naar de tijd in het ouderlijk huis bij 'de Remise', waar ze nog vaak samen kwamen.

smederij aan de Dorpsstraat

Aan het begin van de vorige eeuw had Gerard een huis en werkplaats laten bouwen aan de oostzijde van de Dorpsstraat, ongeveer daar waar nu de schoenenwinkel van Buiting is gevestigd.

Er werden nog wel paarden beslagen, maar vooral de verkoop van landbouwwerktuigen, machinerieën en motoren was tot in de twintiger jaren belangrijk.

Gerard importeerde de betreffende artikelen rechtstreeks uit Amerika of fabriceerde ze zelf.

Dorpsstraat in Bemmel

geheel rechts de smederij van Steenhof (nu schoenenzaak Buiting op nummer 25)
het meisje met de witte jurk is Willemien Steenhof, geboren in 1916.

nieuwe producten

In 1917 vervaardigde Gerard de bietensnijmachine, waarmee hij naar de Jaarbeurs in Utrecht ging.

bietensnijmachine

1917

In 1920 vond hij een nieuw model aardappelrooimachine uit, die hij op proef naar de Drentse veenkoloniën zond.

Voor de tabaksindustrie in Rhenen en omstreken werd een tabakssnijmachine getekend en gefabriceerd.

Toen de grindwegen werden vervangen door bestrating kwam Gerard met een nieuwe wegploeg.

Deze ploeg werd later door grote wegebouwers overgenomen.

Ook ontwierp hij een nieuwe eg, die door veel boeren, dichtbij en veraf, werd gebruikt.

Daarnaast kwam hij nog met een vernuftige methode om pompen te slaan voor het vee in de weilanden.

Een ander product was de oliepersmachine, waarmee olie uit lijnzaad kon worden geperst.

Het was een gevaarlijk apparaat en streng verboden door de Duitse bezetters, maar een uitkomst gedurende de oorlog toen alles schaars was.

Gerard werkte ook aan verbeteringen van machines en transportbanden op de steenfabrieken van onder meer Haalderen en Gendt.

Zo groeide de werkplaats aan de Dorpsstraat uit tot een bedrijf waar je, ook getuige het opschrift op de gevel, terecht kon voor 'Landbouwwerktuigen en machinerieën. Rijwielen en motoren.'

Het bedrijf ging duidelijk met de tijd mee. Er stond al een grote draaibank, boormachines, etc. en in de motorkamer was een grote stoommachine geïnstalleerd, die alles aandreef.

Aandrijfriemen liepen over en weer naar de verschillende apparaten. Daardoor was de werkplaats een gevaarlijke omgeving en verboden terrein voor de kinderen.

Bij de werkplaats hoorde een carbidbranderij, die ook de eigen gasverlichting in huis van brandstof voorzag.

Steenhof of Steenhoff

Opmerkelijk is dat de naam Steenhof op de gevel in de Dorpsstraat met twee f's geschreven stond, zoals ook de schrijfwijze van de Belgische vertakking van de familie is. De schrijfwijze is elders steeds met één f.

Theo en Jan Steenhof komen in het bedrijf

Aanvankelijk was het de bedoeling dat Gérard en Theo later het bedrijf van hun vader zouden voortzetten.

In plaats daarvan zijn dat Theo en Jan geworden. Theo ging na de lagere school naar de handelsschool aan de Kronenburgersingel in Nijmegen. Daarna bekwaamde hij zich verder in

Arnhem bij de P.B.N.A.. Daar is hij later ook nog examinerator bij de afdeling constructiewerk geweest.

Net als zijn vader Gerard maakte Theo zich het kunstsmeden eigen. Van beiden is op diverse plaatsen nog smeedwerk te zien, zoals een kandelaar in de Donatuskerk in Bommel.

Jan Steenhof ging na de lagere school eerst een jaar naar 'St. Nicolaas' in Oss.

Dit was een intern voorbereidingsjaar voor het middelbaar onderwijs.

Daarna ging hij, ook intern, naar 'St. Louis' in Hilversum.

Na iedere vakantie had hij heimwee; hij wilde liever boer worden. Toen een neef afkomstig van een boerderij in St. Agatha (bij Cuijk) trouwde, mocht hij van zijn oom en tante daar diens plaats innemen. Van daaruit ging hij naar Nijmegen naar school en haalde er zijn administratie- en boekhouddiploma's.

mobilisatie

In 1939 volgde de mobilisatie. Theo moest naar de Grebbeberg.

Op kantoor en ook in huis bij de familie werd geruime tijd een ingenieur van Defensie ondergebracht.

In de fabriek werden in die tijd koepels gemaakt voor de Waaldijkverdediging.

Veel administratief en ander werk bleef liggen. Dat was de reden dat Jan in dat jaar terug kwam naar Bommel om te helpen met de boekhouding en bijkomende zaken.

Hij kwam dus veel later dan Theo in het bedrijf en min of meer door de omstandigheden gedwongen.

Gérard werkte in eerste instantie wel als smid in de zaak, maar hij zou na de oorlog naar Frankrijk vertrekken, om zich weer later als boer te Herpt (bij Heusden) te vestigen.

machinefabriek "De Remise"

Nadat in 1933 de Betuwsche Stoomtramweg-Maatschappij haar activiteiten in Bommel had beëindigd, zag Gerard de kans om het kantoorgebouw aan de Karstraat over te nemen.

Vervolgens had hij op het lege terrein er naast een nieuw bedrijf laten bouwen, dat vanaf die tijd bekend was als Machinefabriek "De Remise".

Karstraat in Bommel

circa 1980

Zoals uit de bouwtekeningen blijkt, was dit bedrijf van het begin af aan opgezet als een echte machinefabriek.

Er was een centrale aandrijving van een groot aantal draaibanken en andere installaties. Die aandrijving werkte in eerste instantie nog op stoomkracht. Het bedrijf bood vanaf het begin werk aan een tiental of meer medewerkers. Het richtte zich in eerste aanleg sterk op landbouwwerktuigen.

Gerard overlijdt

De grondlegger van het bedrijf aan de Karstraat, Gerard Christiaan Steenhof, overleed op 26 september 1944 bij Van Gend op Bergerden, waar de familie naartoe was gevlucht in verband met de oorlogshandelingen die in die dagen in volle hevigheid woedden.

Theo en Jan namen daarna de leiding van het bedrijf volledig over.

Er was wel een bepaalde rolverdeling tussen de beide broers. Theo was meer de smid. Jan hield zich bezig met de commerciële en administratieve kant van de zaak.

Hoewel ze beiden eigenaar waren, was er nooit sprake van 'twee kapiteins op een schip'.

modernisering

In de jaren na de oorlog werd de machinefabriek gemoderniseerd.

De stoomaandrijving ging over in elektrische aandrijving.

Het bedrijf presenteerde zich toen in haar briefhoofd als volgt:

'Speciale inrichting voor het vervaardigen en herstellen van Machines voor de Steenfabrieken Rollend- en Baggermateriaal - Draai, Schaaf- en Freeswerk - Elec. en Autogeen- Lasinrichting Hydr. Pers. 300 ton - Alle soorten gietwerk.'

Eén van de klanten van het bedrijf was de D.O.S., waarvoor de zandzuiginstallaties werden vervaardigd die in de Bemmelse polder werden gebruikt. Naast de D.O.S. waren steenfabrieken in Bommel, Gendt, de Ooij en Pannerden belangrijke klanten. Daar werden steeds vaker machines bij de productie toegepast.

Ook diverse scheepswerven, de fabrieken van Fruterna en van Heinz te Elst en de betonfabrieken zoals van Milder VBI te Huissen en van VBI in Oss hadden machines en installaties in gebruik die geplaatst waren door 'De Remise'. Vervolgens bleef men voor die bedrijven dan ook vaak het onderhoud doen.

het vervoer van de zware machines

Regelmatig kwam in die jaren zwaar materieel van WIDO en Derks voorrijden om de omvangrijke machines en installaties die bij 'De Remise' waren geproduceerd, te kunnen vervoeren naar de plaatsen waar de opdrachtgevers ze wilden gaan gebruiken.

Soms moesten die transporten vanwege de omvang in de rustige nachtelijke uren plaatsvinden.

WIDO hijst een zware machine op een oplegger van Derks

circa 1972
rechts nog de benzinepompen

opdrachtgevers

De opdrachtgevers kwamen overigens niet alleen uit de regio. Bij de komst van het aardgas maakte 'De Remise' ook flenzen voor de Gasunie. Voorts werden er opdrachten uitgevoerd in Duitsland en in België. En ooit had men zelfs enkele medewerkers via de scheepswerven van Van Mil uit Hardinxveld-Giessendam voor twee weken in Egypte zitten, om daar een passagiersschip geschikt te maken voor veerdiensten op het Suezkanaal.

benzinepompen

Vóór het bedrijf aan de Karstraat was tot in de zeventiger jaren ook nog een aantal benzinepompen in bedrijf waar je eerst Caltex en later Chevron kon tanken. Die activiteit werd later afgestoten.

Er moesten vaker strategische keuzes worden gemaakt. Met de komst van het aardgas was er een grote vraag naar de aanleg van centrale verwarmingsinstallaties op gang gekomen. Dat vereiste echter specifieke deskundigheid en speciale vergunningen.

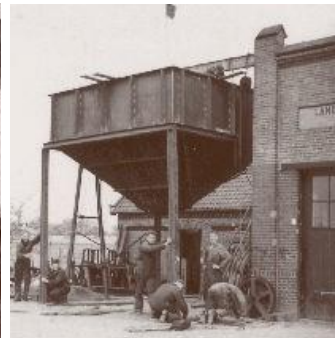
Omdat 'De Remise' het in die tijd ook met andere opdrachten druk genoeg had, werd op een gegeven moment besloten de aanleg van cv-installaties aan anderen over te dragen.

Hans van 't Hullenaar, die zich als werknemer van Steenhof bekwaamd had op dit terrein, kon hierdoor vanuit 'De Remise' een aardige start maken met een eigen bedrijf.

zandtrechter 1959

onder de zandtrechter staan vlnr
Joke Janssen, Theo van 't Hullenaar, Hentje
Lucassen,
Piet Boerboom en geknield Tonny Sonderen en
Cor Grob

zandtrechter 1959

dezelfde zandtrechter, nu gezien vanaf
de straat.
Erachter is het schuurtje te zien waar
gas werd gemaakt en waarin Jan
Steenhof ook duiven hield

werknemers

Vele sterke kerels uit Bemmelen en dorpen uit de buurt hebben, soms tientallen jaren, bij Steenhof gewerkt.

In de beste jaren waren dat er wel twintig, die zowel in Bemmelen, als op plaatsen waar installaties

van 'De Remise' in gebruik waren, hun werk deden.

Als 'vaste kern' zijn onder meer te noemen

Geert Derks en Frans en Sjaak van Gelder uit Bemmelen ●

Piet Boerboom die oorspronkelijk uit Lent kwam en later naar Haalderen verhuisde, Cor Grob uit Gendten

en Theo van 't Hullenaar uit Bemmelen, later Doornenburg ●

Ook de namen van Thé Hoekjan ●,

Sjoeke Veldkamp, Tonny Sonderen, Hentje Lucassen, Jopie Tonk en Joke Janssen komen we tegen

evenals Geert en Hent Moerkerk uit Gendt.

Ben Huibers en de broers Wim en Geert de Haar uit Bemmelen hebben er ook jarenlang gewerkt.

Peter Otten en Willy Verhoeven behoorden, met Geert Derks, tot de ploeg die naar Egypte was uitgezonden. Veel jongens die vanaf de schoolbanken bij 'De Remise' op hun vakgebied van alles hadden kunnen leren, vertrokken na enkele jaren weer. Het verloop was daardoor ondanks de goede sfeer aanzienlijk.

In het midden van de jaren zeventig waren er ook diverse uitzendkrachten in dienst bij het bedrijf.

En uiteraard werkten de beide broers Jan en Theo Steenhof tientallen jaren lang volop mee.

Theo Steenhof
aan het werk in de machinefabriek
1980

Jan Steenhof
de administratie
1980

pensioen

Geleidelijk kwamen de beide eigenaren in het midden van de jaren zeventig echter ook al aardig in de richting van een pensioengerechtigde leeftijd. En voor het eerst sinds vele generaties diende zich binnen de familie Steenhof geen nieuwe telg aan om het smederijbedrijf voort te zetten.

Op 23 december 1977 werd 'De Remise' overgedragen aan een bedrijf waarin de baggeraars ingenieur C.J. van de Graaf en W. Moret samenwerkten. Moret kreeg als directeur de leiding over het bedrijf in Bemmelen.

Theo Steenhof bleef er nog in dienst als algemeen bedrijfsleider.

Jan Steenhof was na de verkoop nog gedurende een overgangsperiode van 3 maanden als adviseur aan het bedrijf verbonden. Maar hij was er daarna ook nog vaak te vinden.

Theo werkte er tot zijn overlijden in 1985.

De Remise

links de fabriek, rechts het in 1989 gesloopte woonhuis.

Hier woonde Theo Steenhof met zijn gezin. In het huis was ook het kantoor.

Jan Steenhof woonde met zijn gezin op 'De Karbrug', richting Huissen, direct na de Lingebrug aan de linkerkant gelegen.

verandering

De nieuwe eigenaren legden zich met 'De Remise' toe op productiewerk.

Maar er veranderde meer.

Waar Jan Steenhof tot dan toe 's avonds en op zaterdag het administratieve werk had gedaan, kwam nu een boekhouder in dienst. De verandering in de bedrijfsvoering en het hogere prijsniveau had tot gevolg dat kleinere klanten met specifieke opdrachten meer en meer wegbleven. Dit luidde uiteindelijk het einde van het bedrijf in.

In 1989 kwam in Bemmelse een einde aan de activiteiten onder de naam van 'De Remise'.

Elst

Voor 'De Remise' betekende de beëindiging van het bedrijf in Bemmelse nog niet het absolute einde.

Als machinefabriek en constructiebedrijf opende 'De Remise' op 3 maart 1989 aan de Nijverheidsweg 4 te Elst een nieuw bedrijf. Hierin waren het bedrijf uit Bemmelse (circa 12 man personeel) en dat van Machinefabriek Geveling uit Nijmegen (3 man) samengevoegd.

Met een boekhouder, een administratieve kracht, een tekenaar, een bedrijfsleider, een chef werkplaats en iemand in de bijbehorende gereedschapswinkel, was de verhouding tussen direct en indirect personeel drastisch veranderd ten opzichte van de Bemmelse periode.

Het ging niet goed met het bedrijf. Ook de nieuwe directeur de heer Geier, die in 1993 Moret opvolgde,

kon het tij niet meer keren.

In 1995 werd er een curator benoemd en kwam er een definitief einde aan 'De Remise'.

ter afronding

Vanaf omstreeks 1700 waren diverse generaties Steenhof als ambachtelijke smid een onmisbare schakel in een sterk op landbouw gerichte Bemmelse gemeenschap.

Bijna tweehonderd jaar lang deden zich daarin geen spectaculaire veranderingen voor.

Ontwikkelingen in de laatste honderdvijftig jaar, zoals de mechanisatie van de landbouw en de omschakeling van een agrarische naar een meer op industrie georiënteerde samenleving,

gingen echter ook aan Bemmelse niet voorbij. De stap van de hoefsmid Steenhof naar Machinefabriek "De Remise" G.C. Steenhof en Zn sloot logisch aan op die veranderingen. Zo kon het bedrijf ook nog een belangrijke rol spelen in de periode van economische opbloei na

de Tweede Wereldoorlog. 'De Remise' leverde in die tijd aan een brede kring van opdrachtgevers in de wijde omgeving, tot zelfs in het buitenland toe. De machinefabriek was op die manier een aantrekkelijke werkgever voor veel inwoners van het dorp Bemmelen en omgeving.

Na het terugtreden van de laatste generatie smeden kwam ruim tien jaar geleden een einde aan het bijna driehonderd jaar oude Bemmelse bedrijf van Steenhof. De 'Smederij van Steenhof' zal echter nog lang in de herinneringen van veel van onze dorpsgenoten voortleven.

Dit artikel kwam tot stand met de bereidwillige medewerking van mevrouw Mirjam Middelbrink-Steenhof, die ons haar uitgebreide documentatie over de familie Steenhof ter beschikking stelde. Voorts leverde zij veel informatie en het meeste fotomateriaal betreffende 'De Remise'. Theo van 't Hullenaar en Frans van Gelder waren bereid te vertellen over hun ervaringen. Piet Boerboom en Tonny Sonderen gaven nog wat aanvullingen. Thé Hoekjan vertelde over de tijd dat zijn vader bij Steenhof werkte. Aanvullend fotomateriaal kwam van Theo van 't Hullenaar, de heer Hoekjan uit Arnhem (kleinzoon) en het archief van de kring. Het verhaal kon worden afgerond met gebruikmaking van waardevolle toelichtingen, aantekeningen en foto's die mevrouw Jeanne Wesselink-Steenhof aanleverde, nadat zij en haar familie de conceptversie hadden beoordeeld. Waarvoor mijn dank.

Gerard Sommers

Thé Hoekjan - bij Steenhof vanaf omstreeks 1907

'Vader' Thé Hoekjan (1893-1957) kwam uit Velp.

Na de ambachtsschool leerde hij het smidsvak bij Steenhof.

Dat was toen in de smederij aan de Dorpsstraat.

Hij kwam ook in de kost bij de familie Steenhof.

Zijn zoon Thé, inmiddels 80 jaar, vertelt dat vader in zijn jonge jaren 's zondags nog met de kinderen van Steenhof door het dorp wandelde. Daaronder waren ook de latere smeden Jan en Theo.

Vader Hoekjan was vooral bedreven in het beslaan van paarden. Het diploma hoefsmid behaalde hij tijdens zijn militaire diensttijd. De hoefijzers die hij gebruikte, smeedde hij nog zelf.

Aan het begin van de dertiger jaren ging de jonge Thé vaak met vader Hoekjan mee naar de smederij.

Hij herinnert zich dat hij dan aan het handvat van de blaasbalg mocht trekken om het vuur voor zijn vader hoog te houden.

Thé Hoekjan werkte tot omstreeks 1933 bij Steenhof.

Daarna vertrok hij naar scheepswerf 'de Vahali' in Hulhuizen.

Thé Hoekjan bij het aambeeld in de machinefabriek

1952

Volgens zijn zoon Thé werd het in die tijd ook snel minder met het beslaan van paarden bij Steenhof.

De smederij ging meer en meer over in een machinefabriek en verhuisde naar het nieuw gebouwde pand aan de Karstraat.

Thé Hoekjan bleef overigens nog wel paarden beslaan, onder meer bij Francissen in Bemmelen en bij Lintsen in Driel.

Ook werkte hij nog regelmatig voor Steenhof. Dat zou hij blijven doen tot zijn overlijden in 1957.

Thé Hoekjan 'erfde' zijn liefde voor het smidsvak van zijn vader.

Nadat hij in 1935 eerst zijn vader was gevolgd naar 'de Vahali', werkte hij nog korte tijd bij Tap in de garage en daarna in de bruggenbouw. Vanaf 1950 was hij in dienst bij Rijkswaterstaat en vanaf 1960 maakte hij nog 25 jaar vol bij de nutsbedrijven in Nijmegen. Het smeden is hij er zijn hele leven als 'hobby' naast blijven doen. Op diverse plaatsen in Bemmelen en in de wijde omgeving staan (of stonden) de bewijzen van zijn vakmanschap.

Voor het laswerk kwam hij regelmatig bij Steenhof en ook het ijzer dat hij gebruikte, betrok hij daar. Jan Steenhof had hem graag in dienst genomen en deed hem meerdere malen een goed aanbod. In tegenstelling tot zijn vader trad de jonge Thé Hoekjan echter nooit bij Steenhof in dienst.

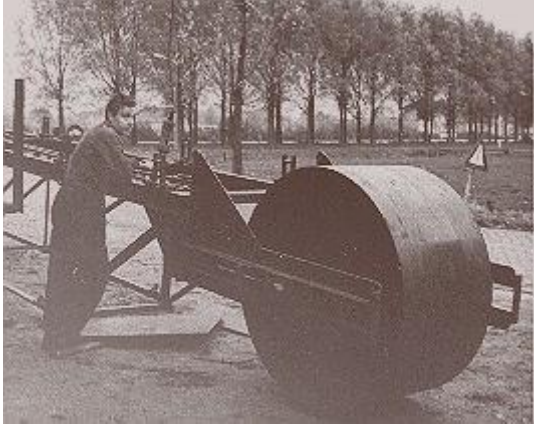
Het heeft de goede relatie tussen de familie Steenhof en de familie Hoekjan niet beïnvloed.

[TERUG NAAR DE TEKST](#)

Theo van 't Hullenaar - 37 jaren bij 'De Remise'

Theo van 't Hullenaar kwam in 1958 als zestienjarige van de technische school in Huissen. Aanvankelijk werkte hij thuis op het aannemersbedrijf. Min of meer bij toeval kwam hij bij Steenhof terecht: hij wilde er een snoeischaar laten slijpen en kwam daarbij in gesprek met Jan Steenhof. Die bood hem een baan aan en vanaf december 1958 was Theo in dienst bij 'De Remise', met een beginloon van f 10 voor de eerste week en f 12,50 vanaf de tweede week. Hij zou er 37 jaar blijven, tot de beëindiging van het bedrijf in 1995. Hij heeft er altijd met heel veel plezier gewerkt.

Theo van 't Hullenaar bij een rol voor een lopende band
1959

In de eerste jaren werkte Theo veel in de werkplaats aan de Karstraat. Vanaf 1962 ging hij meestal op karwei bij de diverse opdrachtgevers. De omstandigheden waaronder dat gebeurde, waren wel heel anders als in de huidige tijd. Naar de diverse werkplekken moest je op eigen gelegenheid reizen. Daarbij had je geen auto ter beschikking, maar ging je op de fiets of bromfiets. Tot in het midden van de jaren zeventig werd sporadisch een auto gehuurd, als meerdere mensen een tijdje naar een zelfde verre werkplek moesten. Theo herinnert zich nog dat ooit een vrachtwagen met buizen voor een aan te leggen waterleiding op de tuinderij van Roelofs bij 'De Remise' was gelost. Om de pijpen op de kwekerij bij 'De Kinkelenburg' te krijgen, fietsten hij en zijn collega's vervolgens vele malen op en neer van het bedrijf dwars door Bemmelen met de meterslange buizen in de hand. Het kon in die tijd ook gebeuren, dat je zomaar ineens worst stond te draaien als er bij Steenhof een varken werd geslacht. In periodes waarin er weinig of geen werk was, zoals in 1962, was je soms tijden bezig om munitiekisten vol met bouten en moeren te sorteren. Met het uurtarief van die tijd was dat nog lonend.

Volgens Theo was de sfeer bij 'De Remise' uitstekend. Er werd hard gewerkt, maar de beide Steenhoffen waren goed voor hun personeel. Hij herinnert zich dat het loon wekelijks contant door Jan Steenhof werd uitbetaald. Een loonstrook was er niet bij.

"Je ontving dan een bedrag van zeg 28 gulden weekloon. Had je in die week over het veer naar Zevenaar gemoeten, dan kreeg je behalve een fietsvergoeding ook nog het veergeld en de reistijd betaald. En als je dan ook nog goed je best gedaan had, kon het zomaar gebeuren dat het uiteindelijke bedrag met één of meer kwartjes naar boven op een hele gulden werd afgerond. Nu lach je om de bedragen, maar voor die tijd was het niet slecht en aan de manier waarop het ging, kon je heel direct de waardering voor je inzet afleiden."

Volgens Theo gebeurde heel veel binnen het bedrijf op basis van ervaring. Opdrachtgevers meldden zich met een bepaalde vraag. Als duidelijk was wat de bedoeling was, dan werd nagedacht over de praktische uitvoering. In de meeste gevallen werden geen ingewikkelde berekeningen en gedetailleerde tekeningen gemaakt, maar werd op basis van ervaringen bepaald welke dikte het materiaal en welke opzet de constructie moest hebben om bij een bepaalde maat de vereiste sterkte te hebben. Als daarna bleek, dat er alleen platen van 6 meter lengte waren, terwijl je maar 5 meter nodig had, dan kon het gebeuren dat de hele installatie wat groter werd uitgevoerd, omdat dat dan meer economisch was. Gelet op de vaak tientallen jaren bestaande relaties met opdrachtgevers, werkte deze formule goed. Overigens werden grote installaties uiteraard wel eerst getekend en doorgerekend.

Geert Derks en Piet Boerboom
1961
bij de motorfundatie van een zandzuiger

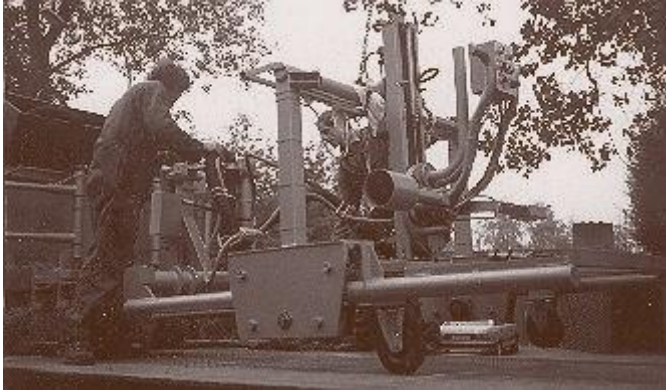

Cor Grob (r) en Henk Scholten
van steenfabriek 'De Zandberg'
Op de vrachtauto een transportrol voor een
excavateur

Het kwam regelmatig voor dat 's nachts of in het weekend aanpassingen of groot onderhoud aan machines moest plaatsvinden. De opdrachtgevers konden zich immers geen stilstaande machines permitteren onder werktijd. Maar soms hadden de nachtelijke activiteiten ook een andere achtergrond. Bijvoorbeeld als het ging om door de directie gewenste aanpassingen van machines die de productiviteit van het personeel moesten verhogen. Na de 'stiekeme' nachtelijke werkzaamheden, waarbij bijvoorbeeld een poelie van 16 naar 18 slagen was aangepast, had het bedienende personeel de andere ochtend overigens vaak al binnen een kwartier door dat 'er wat mis was' waardoor ze ineens veel harder moesten lopen dan voorheen.

Theo merkte in de loop van de jaren wel een verzakelijking bij de opdrachtgevers. Toch waren de contacten tussen de medewerkers van 'De Remise' en het personeel van de bedrijven waar opdrachten werden uitgevoerd vaak wel erg plezierig. Het kwam ook regelmatig voor dat men bij de uitvoering van werkzaamheden te maken kreeg met ex-collega's. Want als men een tijdje bij een opdrachtgever gewerkt had en die had een goede indruk gekregen, dan wilde die nog wel eens proberen je te laten overstappen. Ook Theo kreeg regelmatig aanbiedingen. De meeste daarvan overwoog hij niet serieus. Maar wel gebruikte hij ze om zo af en toe bij Jan Steenhof een salarisverhoging los te krijgen.

Een van de dingen waar Theo van 't Hullenaar met trots over vertelt, is de door 'De Remise' ontwikkelde betonzuiger ofwel remsuctor. Dat is een machine die uitsparingen in betonelementen maakt voor trapgaten, lichtpunten, stopcontacten, leidingen, etc. Hij werkte er bij VBI aan met Frans van Gelder. Het begon met een eenvoudige waterzuiger die het werk overnam van de troffel, die men er eerst voor gebruikte. Gaandeweg en proefondervindelijk werden er steeds verbeteringen aan het prototype aangebracht. Daarbij namen de mogelijkheden maar ook de omvang en het gewicht van de betreffende machine allengs toe. In totaal werden er elf van deze machines gemaakt.

Theo van 't Hullenaar en Peter Otten

1984

bezig een deel van een betonzuiger (remsuctor) te laden

De meeste waren voor VBI-bedrijven, waarvoor ze ontwikkeld waren. Maar ze gingen bij voorbeeld ook naar Duitsland.

De laatst geproduceerde computergestuurde remsuctor die bij VBI in Huissen wordt gebruikt, heeft een gewicht van 10 ton.

Theo van 't Hullenaar werkte ook na de overdracht van 'De Remise' in 1977 nog voor het bedrijf.

Omdat hij echter min of meer vast was uitbested bij de betonfabriek van Milder VBI in Huissen, merkte hij niet zo veel van de veranderingen bij het bedrijf in Bommel. In 1995 kwam echter voor hem ook een einde aan een lange loopbaan bij 'De Remise'.

Het bedrijf was een deel van zijn leven geworden en de afloop ging hem erg aan het hart. Nog steeds denkt hij aan zijn tijd bij Steenhof en 'De Remise' met veel plezier terug en hij kan er enthousiast over vertellen.

Vanaf 1995 is Theo van 't Hullenaar in dienst bij VBI in Huissen.

[TERUG NAAR DE TEKST](#)

Frans van Gelder - bij 'De Remise' van 1962 tot 1995

Op de ambachtsschool in Huissen 'deed' Frans van Gelder eerst een jaar 'hout', voordat hij overstapte naar 'metaal'.

Het werken met machines trok hem meer. In de laatste twee jaren van zijn opleiding ging Frans halve dagen naar school. 's Middags was hij dan bij Steenhof om allerlei voorkomende werkzaamheden te doen: schilderen, knippen, knutselen en opruimen. Voor Frans en zijn tweelingbroer Sjaak die er ook naar toe ging, was het bedrijf van Steenhof niet onbekend.

Hun ouderlijk huis stond eveneens aan de Karstraat, op korte afstand van 'De Remise'.

Toen hij er na zijn schooltijd in dienst trad, verdiende Frans f 3 per dag. De werktijden waren van maandag tot en met vrijdag van 8-12 en van 13.30-17.30 uur en op zaterdag van 8-12 uur. Op zaterdag bleef je vervolgens nog van 12-13.30 uur om op te ruimen, maar dat was dan voor eigen rekening.

Het eerste grote werk waar Frans bij betrokken was, was de bouw van een zandzuiger. In Harderwijk hadden ze er een bekeken en de maten er van opgenomen.

De platen voor de constructie van de zandzuiger moesten een 'geknikte' vorm hebben.

Deze werd er met een speciale hamer met een lange steel, een zogenaamde dolly, met mankracht stukje bij beetje ingeslagen.

Na vele malen over de volle breedte op en neer te zijn geweest, kon je zien dat de plaat enkele millimeters 'kwam'.

Dit werk vroeg niet alleen veel van je spieren, maar ook van je oren.

vlmr Cor Grob, Piet Boerboom, Theo van 't Hullenaar en Geert Derks

1961

het 'buigen' van een plaat.

De door Steenhof gebouwde zandzuiger in de Bemmelse polder

1961

De zandzuiger die in opdracht van D.O.S. werd gebouwd, werd in drie delen gemaakt en vervoerd naar de Bemmelse polder. Daar werd hij ter plekke verder afgebouwd. Frans werkte er samen aan met Cor Grob.

Later moest hij er nog regelmatig zijn om onderhoud uit te voeren.

Dan ging het met een handkar, geladen met onder meer zuurstof en gas, lopend door Bemmel naar de polder en 's avonds weer terug. De betreffende zandzuiger doet overigens nu nog steeds dienst.

Men werkte meestal met twee personen aan een klus, want het werk was vaak omvangrijk en zwaar.

Als er een wagen met ijzer kwam, werd die met de hand gelost. Een wagen met platen werd naast het bedrijf achteruit de boomgaard in gereden. Daar werden de platen met een ketting aan een boom vastgemaakt.

Dan reed de chauffeur langzaam weg, met als resultaat dat de platen van de wagen werden getrokken en op de grond vielen. Toen er een takel kwam, was men de koning te rijk. Bij de overgang van school naar het bedrijf was Frans al opgevallen dat de machines bij 'De Remise' verouderd waren. De machines van Steenhof waren in tegenstelling tot die op school nog 'linksdraaiend'. Ook waren ze niet nauwkeurig meer. Of zoals een van de opdrachtgevers, de heer Duif van VBI, zei:

"Bij 'De Remise' kunnen ze vierkante gaten boren".....

Om goedkoop te kunnen produceren, was men bij 'De Remise' zuinig. Belangrijke investeringen bleven uit.

Soms moest je thuis het nodige gereedschap meenemen om een klus te kunnen doen.

Maar je leerde er van alles en na een tijdje draaide je nergens meer je handen voor om.

En dat men bij Steenhof niet alleen maar zuinig was, wil Frans van Gelder ook graag aangeven.

Zijn hele leven lang zit hij al in het Bemmelse verenigingsleven.

Een zaak, die ook de 'Steenhoffs' kennelijk een warm hart toedroegen.

Want daardoor kon het wel ook gebeuren, dat hij een weekje met de een of andere vereniging op kamp kon of iets dergelijks en daarvoor doorbetaald verlof kreeg.

Op de zolder van het schuurtje naast 'De Remise' hield Jan Steenhof duiven.

In de ruimte er onder werd iedere dag opnieuw het gas gemaakt, dat via de leidingen naar de werkplaats ging en gebruikt werd bij het lassen en snijden. Bij het maken van het gas werd een tank gebruikt, een expansievat, water

en .....carbide.

Je moest goed oppassen dat je er niet te veel water bij deed. Meer dan eens ging het mis.

Dan knalde het zo hard, dat je bang was dat het dak van het gebouw vloog.

De duiven leken er maar niet aan te kunnen wennen.....

Na ongeveer 10 jaar in hoofdzaak in de polder te hebben gewerkt bij de steenfabrieken en 17 jaar grotendeels bij VBI in Huissen, kwam Frans van Gelder, na de verhuizing van 'De Remise' naar Elst nog enkele jaren bij VBI in Oss terecht.

Zijn contacten met het bedrijf waren die laatste jaren beperkt tot het wekelijkse werkoverleg.

In 1994 kwam hij vanwege een 'golf'-arm in de ziektewet terecht.

De binding met 'De Remise' werd nog minder en het einde van het bedrijf maakte hij daardoor van enige afstand mee.

Sinds 1995 werkt Frans van Gelder als conciërge voor een tweetal basisscholen in de gemeente.

Zijn broer Sjaak stapte in 1992 van 'De Remise' over naar de Bemap.

[TERUG NAAR DE TEKST](#)